

PREMIJERA VARIJACIJE O SMRTI J. FOSSEA U REŽIJI NENNI DELMESTRE U SPLITSKOM HNK

Superiorni minimalizam

Varijacije o smrti promišljen su i hrabar repertoarni potez koji odbija povlađivati masovnom ukusu. Dosljedna u svakom segmentu, od vizualne komponente do glumačkog izraza, i reducirana do minimalizma, nova premijera u HNK mogla bi poslužiti kao dobar putokaz na zaraslim repertoarnim stazama domaćega glumišta

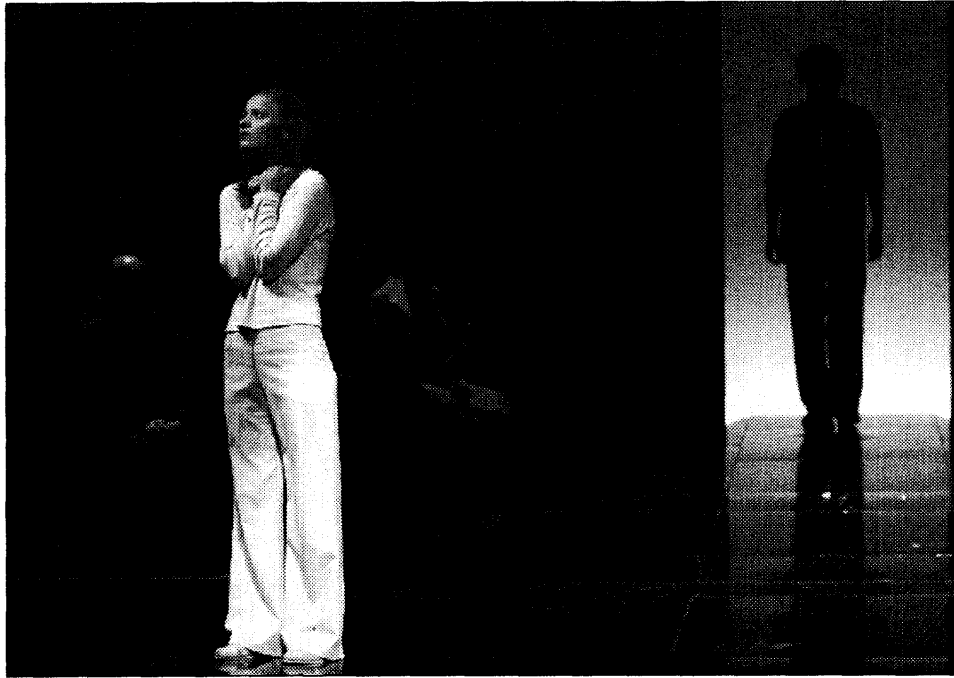
Piše Jasen BOKO

Drame Jona Fossea, pa tako i *Varijacije o smrti*, praižvedene na sceni splitskog HNK, dramski su put po granici nepoznatoga, podsvjesnoga i mračnoga. Naći pandan ovakvoj dramaturgiji bilo bi izrazito teško, tematski on pripada interesima *Nove europske drame*, ali je njegov pristup tretiranju dramske forme izrazito originalan i samosvojan. *Varijacije o smrti* svojim su temeljnim osjećajem i konstrukcijom prije na tragu tuđe neke molske glazbene sonate nego suvremene drame urbanog realiteta. Scenski problematizirati zaljubljenost u smrt u svijetu lišenom emotivnoga ljudskog kontakta nije vesela tema iz svakodnevice i kao tematski odabir često prijeto otkliznućem u patetiku. Fosse, međutim, koristi jezik kao scensko sredstvo koje će mu omogućiti eliminaciju patetike i postavljanje situacije na arhetipsku razinu lica koja su obiteljske funkcije, a ipak na vrlo specifičan način zadržavaju svoju konkretnost ne postajući pukim simbolima. Ovo vješto Fosseovo dramsko balansiranje po vrhovima ledenih santi dramskog smisla ostavlja puno redateljskog i glumačkog prostora za učitanje i otkrivanje onog što leži ispod površine. Ako je Čehov izmislio dramsku pauzu, Fosse je iz nje napravio dramu!

Nenni Delmestre u redateljskom promišljanju drame odlučila se za potpunu redukciju i minimalizam, izbjegavanje svakog potencijalnog recitiranja dijaloga izgrađenoga iz poetskih, minimalističkih izraza pri-

ličnijih haiku poeziji nego suvremenoj dramaturgiji brutalnog hiperrealističkog sudara sa stvarnošću. Ono neiskazano stalno lebditi nad izrečenim konkretnostima, a šutnja, posebno u prvom dijelu, podjednako često igra kao i dijaloške razmjene. Temeljni osjećaj ove u tonovima tamne predstave koja nema namjeru zabavljati ili nuditi lažni optimizam slutnja je smrti i eventualna nada u ono što dolazi iza toga, a što potencijalno sadrži pravu emociju u svijetu u kojem se nekadašnji supružnici više ne mogu gledati u lice. Ma koliko zaljubljenost u Smrt oličenu u karakteru koji nosi ironično ime Prijatelja bila apstraktna, ona je posljedica sasvim konkretne obiteljske disfunkcionalnosti, nemogućnosti iskazivanja emocije i hladnoće koja sve prekriva. Paradoksalno, tragičan kraj predstave ipak nosi izrazitu emocionalnu toplinu i nudi smisao ljudskog postojanja, čak i kad je ono tužno.

Kako bi otklonila potencijalno otklizavanje u patetiku koja često vreba u ovakvoj temi i njezinoj realizaciji, Nenni Delmestre glumački je segment predstave razbila u tri plana, tri različita glumačka stilska pristupa koji cijelu stvar čine dinamičnijom. Konkretni/realistički pristup prevladava u igri mladoga bračnog para, a u interpretaciji Brune Bebić-Tudor i Trpimira Jurkića, slijedi simbolična rezignacija istog para cijeli jedan život pun razočaranja kasnije (Dara Vukić, Josip Genda) i konačno, tu je zaigrani mladi par u kojem Smrt i mlada djevojka (Robert Kurbaša i Dora Fišter) uspijevaju izbjeći patetiku i prenaglašavanje

Ako je Čehov izmislio dramsku pauzu, Fosse je iz nje napravio dramu

Snirio Matko BILJAK

značenja takve situacije. Tri različita glumačka plana, međutim, skladno su i koherentno uklopljena u predstavu, duboko i točno promišljenu u svakom segmentu, predstavu koja pulsira tužnim ritmom sonate.

Ovakve atipične predstave lome se na glumi, tu se kazališne bitke dobivaju ili gube, a gluma se ovdje uspješno nosila s tekstem koji često poeziju stavlja u dramsku funkciju. Bruna Bebić-Tudor i Trpimir Jurkić u svojim su scenama točno i sa suptilnim osjećajem za realistički detalj uspjeli biti konkretna lica, a ipak zadržati onaj temeljni osjećaj mračne slutnje, prisutnosti onostranog. Josip Genda i Dara Vukić imali su izuzetno zahtjevan zadatak konkretizacije roditelja koji su se suočili s tragedijom obiteljskog raspada i bolnim gubitkom djeteta, a tekst je u tom segmentu predstavio nudio najmanje konkretnosti. Premda je Dara Vukić na samom početku iskazala manju dikciju nesigurnost, njezina je uloga kroz predstavu sazrela u tragičan karakter majke koja je izgubila i dijete i muža ostavši zapravo potpuno sama i beskorisna. Josip Genda još se jednom pojavom i izrečenim namet-

nuo kao čvrsto mjesto splitskoga glumačkog ansambla, glumac spreman iznijeti i one uloge koje ne nude rješenja na prvu loptu. Robert Kurbaša kao Prijatelj, zapravo Smrt, izbjegao je zamci pretjeranog dramatičiranja i značajnoga glumljenja metafore, formirao je Prijatelja kao ne sasvim ozbiljnog zaljubljenog dječaka, na taj način zapravo vrlo uspješno skinuvši potencijalni teret patetike s uloge, pa i cijele predstave. U izuzetno skladnom, sigurnom i ujednačenom ansamblu na poseban način se izdvojila gošća i debitantnica na ovoj sceni Dora Fišter, koja je već svojom pojavom donijela svježinu na splitsku pozornicu na kojoj se prečesto vrti isti krug lica iz zapravo maloga splitskog ansambla. Ona je u zahtjevu zadatku igranja emocionalno problematične djevojke u pubertetu, koja se u posljednjoj sceni transformira u rezigniranu ženu na putu u smrt, ostala glumački sigurna i uvjerljiva, a u dojmljivoj završnoj sceni uspjela je monologom svu emociju akumuliranu u predstavi konačno izreći.

Dalibor Laginja očistio je scenografiju svakog viška inteligentno i funkcionalno kontrapunktirajući

dijagonalne linije piste s okomicom svjetle pozadine, dok su kostimi Irene Sušac i svjetlo Zorana Mihanovića do kraja reducirali kolorit scenskog svijeta, kako ovakvoj interpretaciji Fossea i priliči, u čemu je pomogao i neagresivan i bogat preciznim dramskim akcentima odabir glazbe Line Vengoechee.

Repertoarno gledano, *Varijacije o smrti* promišljen su i hrabar potez neigranja na sigurno, koji odbija povlađivati masovnom ukusu, ali i rijedak dodir hrvatskih scena sa suvremenom europskom dramom, u ovom slučaju s njezinim najzanimljivijim i najigranijim eksponentom. Fosse je autor otvorene dramske konstrukcije koja nudi brojne mogućnosti scenskog čitanja pa je splitska predstava vjerojatno tek jedna od mogućih interpretacija. Njezina skladnost i promišljenost u svakom segmentu, dosljednost slaganja motiva i čišćenje svega što bi bilo višak, od vizualne komponente preko glumačkog izraza do metaforičnog sloja pokazuje potpunu dosljednost i jasnu koncepciju, pa su *Varijacije o smrti* nedvojbeno najviši ovosezonski doseg splitske Drame i dobar putokaz na zaraslim stazama repertoara domaćega glumišta.

ANKETA

Filip Radoš, glumac:

Predstava me se ugodno dojmila, a o njoj ću još razmišljati, posebno navodi na misli o otuđenosti i samoći. Drugačija je od svega što smo posljednjih godina gledali na splitskim kazališnim daskama. Fosseeve rečenice su kratke, ali puno toga govore. Nije sve u obujmu teksta, puno toga rečeno je šutnjom. Volio bih uskoro pogledati nešto slično.

Ivica Šimić, umjetnički ravnatelj kazališta Mala scena:

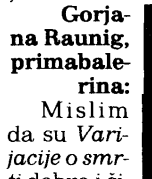

Čudno je gledati nordijski komad, s dijalogom koji zapravo to nije, ovdje na Mediteranu. Tu se sukobljavaju potpuno različiti temperamenti. Mislim da je veoma bitno što je Fosse postavljn i na hrvatsku scenu - on je trenutno jedan od najrelevantnijih europskih autora. Ovo je zato važan kulturološki događaj, ne samo za kazalište. A sama izvedba mi se čini malo prezasladenom i sentimentalnom.

Lovro Rumora, grafički dizajner:

Ovo je doista zanimljiv i modern tekst koji podrazumijeva i novi pristup. Predstava donosi otklon od uobičajenoga; scene su zahtjevne i popraćene više neverbalnom komunikacijom nego klasičnim dijalogom. Imaginarno je spretno dovedeno na scenu. Međutim, premijere uvijek imaju određeni nabo i nervozu i kod toga se štošta izgubi. Mislim da će ova predstava u budućnosti bivati sve boljom i da će se mali džepovi i praznine koji su se javljali popuniti onim dramatskim. U svakom slučaju, čestitam glumcima i redateljici, a scena mi se jako sviđala; uz to je i funkcionalna.

Gorjana Raunig, primabalerina: Mislim da su *Varijacije o smrti* dobra i čista predstava. Komad obiluje kratkim i nedovršenim mislima i rečenicama, modernog je stila. Donesene su veoma životne situacije i dobro bi bilo pogledati još nešto od istog autora, vrijedan je toga. Osobito mi se sviđela mlada glumica Dora Fišter, ali i svi su drugi glumci dobri.

Gordana Ostović, kritičarka Hrvatskog radija:

Jako me se dojmila priča o smrti, samoubojstvu i nemogućnosti komunikacije među ljudima. To je nešto što postoji u društvu, ali se o tome malo govori. Redateljica je temu obradila na izuzetno reduciranim, minimalističkim način, ali s unutrašnjom dubinom koja potresa gledatelja. Jako sam zadovoljna, ali i potresena.